

Veri, vzgoji in pouku!

SLOVENSKI UČITELJ

Glasilo slovenskih
kršč. učiteljskih in
katehetskih društev

Letnik XI. □□ Štev. 2.

Vsebina:

Shod za šolsko reformo v Gmundenu in vtisi s potovanja. (Prof. A. Plečnik.) (Dalje.)	25
Memoriranje pri verskem pouku. (Katehet Ign. Nadrah.) (Konec.)	30
Rešite nas zamud. (Spisal Hribski.)	34
Ne drážiti! (Spisal Belan.)	36
II. Česa nam je najbolj treba? (Kržičeva katehetika.)	38
Ljudsko šolstvo na Kranjskem. (—s—)	41
Katehetski vestnik:	
Katehetske beležke	42
Zgledi, uporabni pri katehezi	44
Vzgojni utrinki	44
Učiteljski vestnik	45
Raznoterosti	47

Slovenski Učitelj

Glasilo slovenskih krščanskih učiteljskih

... in katehetskih društev. ...

Last „Slomškove zveze“ in „Društva slovenskih katehetov“.

Letnik XI.

V Ljubljani, 15. februarja 1909: 10

Štev. 2.

Shod za šolsko reformo v Gmundenu in vtisi s potovanja.

(Prof. A. Plečnik. — Dalje.)

Shod za reformo šole je bil v Gmundenu zato, ker je tu kot profesor na gimnaziji nastavljen dr. Kleinpeter, ki izdaja prej imenovani mesečnik in so ga na shodu in posebno ob sklepu imenovali dušo celega gibanja. Vabilo pravi: ta shod je prvi v Avstriji, na katerem se bo razpravljalo o vseh točkah modernega vzgojnega problema. Shod je mnogo obetal; atrakcije ni imel velike. Domačinov ni bilo, prišli so le govorniki s Češkega, Dunaja, Salzburga, Štajerskega, iz Nemčije, ki so bili v programu imenovani, par učiteljev in učiteljic v turistovskih in planinskih oblekah, z rdečimi ovratniki in z rdečimi kokardami; par letoviščaric, to je bil cel ensemble. Če je bil na programu kak bolj znan pedagog, takrat se je nabralo do 100 poslušalcev; a vsi stoli v precej majhni dvorani niso bili nikdar zasedeni.

Tridnevno zborovanje se je vršilo nekako tako-le: Kleinpeter pozdravi vse navzoče, nato sporoče svoje pozdrave tujci, zastopniki nekaterih učiteljskih društev. Povdarjali so: Tiste elemente je treba odstraniti iz šol, ki niso nič več primerni. Te besede so naivno-nedolžne. Ne sme se nič več izobraževati samo pamet, nego duša, osebnost otrokova; ne smemo vzgajati le elemente, ki pomagajo delati vladno mašino, nego značaje. Tudi te besede so kot take precej nedolžne.

Župan je previdno pozdravil shod, da se ne zameri ne na desno ne na levo. Izgovoril je en sam kratek stavek: da želi mnogo uspeha zborovanju, vršečemu se v mestni dvorani; nato je odšel.

Eden je izrazil v svojem pozdravu željo, ki je še precej idealna za zdaj: naj bi skupno delovali, drug ob drugem vsi učitelji nižjih, srednjih in visokih šol. To je namreč cel čas zborovanja peklo gospode v predsedništvu, da niso pršli na reformski shod srednješolski profesorji, menda so bili samo trije, štirje navzoči.

Voli se po pozdravih predsedništvo. Izvoli se, kar se samo ob sebi razume: dr. Kleinpeter, ki je bil duša shodu, to se pravi, on je največ delal, da se je shod realiziral.

Začel naj bi se dnevni red, govoriti bi moral Weisl. Tega ni. Zato podá Kleinpeter vsebino njegovega referata, da se je začela reforma šole z znanim poslancem Iro; njegovo delo je prevzela kulturno-politična družba. Dva imena Iro in kulturno-politično društvo sta jasno povedala, kam teži šolska reforma, koliko je ura bila za versko-nravno vzgojo. Drugi govornik Hartnig z Dunaja pravi, da bi sicer govoril lahko odkrito, ker smo sami med seboj, vendar ne bo vsega povedal. Pravi, da je sad delovanja za reformo šole: nova matura, nove reformirane srednje šole, ki jih je uže 20. Obžaluje, da ideja reformiranja šol še ni prekrasila ljudi, mas ljudstva.

Tudi tretji govornik Schatt iz Brna toži, da se starši ne marajo vpisati v društvo za reformiranje šol, meneč, da se gre zoper šolo sploh. Za njim pripoveduje vodja ljudske šole v Zagrebu Tomašič, kako on dela na svoji šoli. Njegov glavni princip je: vzgajati narurne zmožnosti otrok. Uče se vse praktično; zgodovino uči tako, da pojasni dejanske hrvaške razmere, od teh stopa polagoma nazaj v zgodovini. Učitelj z dunajske Freischule pové te-le zanimivosti: En učitelj ima samo 20 otrok, in sicer dečke in deklice skupaj. Delati morajo vse sami, da lažje abstrahirajo in dobé pravila. Moralni poduk je nepotreben, ker se lahko povsod moralizira; pri nas je vse osebnost učiteljeva, zato ne damo nič redov, nimamo nobene metode, nič ne zvonimo, kedar je ure konec.

Pazno so poslušali vsi nato prav mirno govorečega Prusa Otto, ki je pisatelj in lastnik šole, kjer vzgaja svoje otroke in druge po svoji originalni metodi. Opisati metodo? to ni mogoče; saj je sam rekel, da so prišli vzgojitelji k njemu, so bili eno uro v šoli in so se več naučili, nego če bi po debelih knjigah listali. Glavne misli so bile: Podlaga vsega je m a t e r n i jezik; v njegovem zavodu je vsak dan le eno uro skupni pouk; od desetega leta naprej otrok sam izbere predmete, do katerih ima veselje. Navadne šole kot so upeljane, imenuje Otto idiotenschule mit oberlicht. Mož je najprej eksperimentiral s svojimi otroci, ko se mu je to posrečilo, vzgaja še druge otroke v svojem zavodu. Ugovarjal mu ni naravnost nobeden, pač pa so mnogi rekli, da se ta način vzgoje in pouka splošno ne da uvesti.

Nato govori dr. Haufe. Po raznih državah je poizkusil dobiti dovoljenje vzgajati mladino po svoje; celo v Italiji so ga duhovni pregnali, ker imajo doli veliko moči. Sedaj ima pensionat na Tirolskem, tam hoče ostati, ker je to silno lepa dežela. Ni ga prijetno poslušati, ker govori zelo strastno, ima sebe za marternika in svetnika, ki ga je treba prištevati največjim pedagogom celega sveta! On ne mara nič slišati o filozofiji, nič o veri, „wenn ich auch sehr religiös bin“; njemu je natura vse, korenina vse kulture; on skrbi samo za to, da se po njegovem delovanju natura lepo razvije. Za njim vstane Nemec iz Schleswig-Holsteina ter pove, da ima gimnazijo, kjer poučuje brez urnika.

Še enkrat vstane Hartnig in pové nekaj, kar je bridka resnica, da naj bodo učitelji na srednjih šolah pedagoško izobraženi. Dostavil je, to rečem, če se mi tudi zameri. Znani Gurlitt, pisatelj in pedagoški Mesija, ki je bil drugi dan atrakcija, ga potolaži: Nič se ne boj, to ni nič hudega, če te kolegi gledajo zaradi tega postrani.

Kot tretji programatični govornik govori dr. Kleinpeter, kako da reformirajo drugod šole. Seveda bo človek mislil, da je v Avstriji najslabše, drugod idealno lepo. Angleži forsirajo telesno vzgojo; Amerikanci putirajo naravoslovje; Švedi ročna dela; v višjih razredih torej nekako od 3. šole naprej je pouk dvojen, vsak si izbere, kar mu bolj ugaja. V Švici imajo pouk podoben onemu na Švedskem. Potem pohvali nemške šole, Nemci so začeli z otroškim vrtcem, podpirajo naravoslovje na univerzah, skrbijo za zdravo telo in imajo šolske zdravnike. Pameten stavek je Kleinpeter izgovoril, ki bi si ga morali zapomniti tudi nadzorniki: Prvi princip vzgoje bodi vplivati na srcé, ne le na pamet, na razum.

Ker se je zborovanje zapoznelo, se je nadaljevalo popoldne. Saj je razumljivo, da je težko poslušati govor za govorom. Mlad profesor matematike z Dunaja, Tesar, po imenu sodeč — Nemec, smehlja samozavestno podaja svojo modrost, da reforma šole pomeni toliko kot, da se povzdigne, poviša samozavest človekova in njegovo bistvo. Pravi: Bodimo religiozni, a ne ortodoksni, ne klerikalni. Odklanja materializem, ki je zavladal od l. 1850 naprej, nego pojdemo do idealizma. Sadovi materializma so: Slabo tvorniško blago; srednje šole take, kot jih imamo; nobena umetnost. Da se vračamo k idealizmu, spozna iz tega, ker se tiskajo stari filozofi. Materialistično je, če napravim v osmih letih srednjo šolo, grem na visoko šolo, koj nato si poiščem kruha, a se ne vprašam, če imam poklic za svoj stan. Tesar je zoper to, da treba sedeti do 25 leta v šolski klopi; kdaj naj bom prost? Stopimo v življenje z 18—20 letom. Ta zanimiv stavek, da naj postanem sam svoj z 18., 19. letom se je še pri drugih govornikih pozneje ponavljal. Tesar je še drug značilen stavek povedal: Dijaki naj dobe v šoli svetovno naziranje, zato začne nova šola z življenjem ne z učnim načrtom. Začne naj se z zgodovino sedanjosti ne preteklosti, to razlagajmo, v čemur živimo, to kar je mrtvo, bo oživel samo po sebi. Učitelj srednje šole ne bodi strokovni učitelj, nego ostani človek. Tretji paradoksn stavek Tesarjev je posnet iz brošure dunajskega arhitekta in profesorja na akademiji lepih umetnosti: Umetnik se nastavi samo za 5 let, tako se pogodbeno nastavi profesor na univerzi tudi le za 5 let. — Eventuelno se pogodba za novo dobo podaljša. Ampak Wagner noče sam dati lepega zgleda, nego se lepo drži svoje profesure. Slednjič pravi Tesar: Nekdo je rekel, šola bodi za eno generacijo nazaj; tega ni treba. Možu se vidi, da je mlad, in se ni zastonj pohvalil med predavanjem, da je dobro študiral in hitro napravil izpite.

Zopet se oglasi dunajski profesor Hartnig ter pravi, da je matura odveč, da dandanes šola drugega ne producira nego uradnike. Če se šola reformira, dobimo iz nje mnogo odločnih, značajnih socialnih demokratov; torej naj socialisti vehementno delajo za reformo.

Kot kritik profesorja Tesarja, ki se je pohvalil, da je dobro študiral in naglo napravil izpite, govori dr. Gurlitt v svojem težko razumljivem berlinskem dialektu. Njemu se neumno zdi, da naj si pridobé dijaki svetovno naziranje; nego pojdimo nazaj k naravi. Med živalimi ni samomorilcev, ni alkoholikov, ni nečistnikov, zato ker živé naturno. In kako naj živi človek naturno? Gurlitt prav po domače pové: Dobro udobno živeti in mnogo zaroda imeti; zato sem na svetu. Njegovo svetovno naziranje je: Ich weiß nichts; ewige Wahrheiten kenne ich nicht. Vzgajati otrok ne smemo dolgo, prej ko mogoče naj se postavi otrok na lastne noge. Izvirnega greha ni: človek se rodi dober. Dobro in slabo mora biti, če bi ne bilo nič slabega, ne bi imeli nič dobrega. Vsak naj živi in dela po svoje, kot se njemu prav zdi; nikar ne skušaj drugega prepričati, ga pridobiti za svoje nazore. Nazadnje pohvali svoja dva sinova, ki sta sedaj na počitnicah z njim Aussee; kako da hodita po planinah okolu kmetov. Ni ju učil nobene vere, za duhovne rabi plemeniti izraz Pfaff; po 15, 16 let sta stara; in če me vprašata, oče, kaj naj bodeva, kateri stroki se naj posvetiva na univerzi, odgovorim: Ich weiß es nicht. Ako me vprašata, če je Bog, odgovorim: Ich weiß es nicht. Strmé so poslušali zborovalci in zborovalke berlinsko modrost; ni čuda, da ga je pruska vlada odslovila iz državne službe. Mož privatizira.

Po besedah Gurlittovih se oglasi k sklepu še en velik mož in pové v spomin na prvi dan zborovanja o šolski reformi: Naj se ne brigajo poslušalci za definicije; kaj njemu to mar, kako se definira svet, idealizem itd. Ampak važno je, da se študije tako reformirajo, da bo znanprej dijak na srednji šoli le štiri leta, na univerzi samo dve. Po teh dogmah, ki so jih poslušalci z aplavzom sprejemali, se je končal prvi dan zborovanja.

Drugi dan je bilo še ob 9. močno prazno, četudi bi se govori morali začeti ob 8. Ko je imel govoriti Gurlitt, nabralo se jih je več; po njegovem govoru je drlo vse vun na promenado, na solnce, na jezero, tako da je prof. Rott iz Žateca govoril samo odboru pri zeleni mizi in znabiti deset poslušalcem. Zgled, kakšen tipus poslušalcev in poslušalk da je bil pri govorih, je dama v najlepših cvetočih letih; obleka jej je reformska; v roki drži lornjeto in študira ljudi; pri sebi ima še drugo dragoceno malenkost, veleimenitno za šolsko reformo, malo stekleničico parfuma, katerega si parkrat nakaplja v dlan in na čelo.

Prvi govornik Barolin z Dunaja pravi, da je treba otrokom pokazati, kako sega šola v življenje. Če gremo na vzhod, naravnamo uro drugače, tako moramo v šoli napredovati s časom; stari zistem naj izgine popolnoma. In kako si misli on novi zistem? Učni načrt bodi mednarodni; učenci se zamenjavajo, učitelji tudi; menda si je Barolin mislil pri tem Amerikance, ki so dobili parkrat na posodo nemške vseučiliške profesorje, med njimi kemika Ostwalda. Pri poslaništvi bodi učitelj attaché. Glede na živali in glede na oplojenje rastlin naj se otrokom kmalu pojasnijo seksualne reči, to naj store učitelji, dame, ne starši. Otroci naj se privadijo reda, samozatajevanja, to je važno iz narodnostnih, gospodarskih ozirov. Geografija naj se tako

uči, da pride za par ur učiti tuj učitelj, ki predava o svoji domači deželi; potem drug, tretji itd. Otroke treba privaditi, da se navadijo vse doma kupovati. Treba jih je učiti socialno gospodarske stroke praktično, ne samo teoretično, kot se to zdaj godi. Šola naj trpi maximum do 20 leta.

Najboljši govornik vsega zborovanja je bil ta, ki je zdaj nastopil: Schmidl, prepričan dunajski socialni demokrat. Govoril je tako mirno, s povdarkom, da se mu je videlo, da mu gre iz srca. Če je kaj znanstvenega povedati hotel, zavil je v tako obliko, da so ga vsi radi poslušali. Tak govornik zna gotovo privrženca pridobivati za svojo stranko. Sukal se je cel govor o tem, da treba tako učiti, da učenec vse dela. Tako govori materialist, ker mnogo teoretičnih, abstraktnih stavkov je takih, da jih ne morem v materiji upodobiti. Ozdravil je mladega Dunajčana, nad katerim je oče obupal: a) jemal ga je ob nedeljah seboj na hribe, b) mej tednom je moral pridno žagati, cizelirati itd. Tako ga je navadil dela in s tem rešil „aus dem Sumpf der Weiberliebe.“ Letoviščarji in drugi poslušalci so debelo gledali in srkali Schmidlove evangelje vase. Čudno to, če katol. Cerkev prav tisto pove, če je vedno tako učila in delala tudi v srednjem veku do najnovejšega pedagoga don Boska, se nobeden zato ne zmeni; če socialist staro stvar pogreje in jim jo ponudi, ploskajo. Schmidlov cilj in namen je biti zadovoljen, srečen; možu se bere na obrazu in na vsem vedenju, da je sam s seboj zadovoljen; saj se je celo pohvalil, da je več star nego 50 let, a ne ve, kaj se pravi, če zob boli; ima še vse zobe! O Jezusu je rekel: Der Jesus hat die Leute nicht in der Bank behalten, sondern zu sich herangezogen. Kdor dela, postane energičen, spozna samega sebe; kdor kaj najboljše zna, druge prav milo sodi. Kakor drugi govorniki — zaljubljen je tudi Schmidl v ameriške šole. Tam so šole, kjer se otroci vse od prvih elementov najprej praktično uče: kako se na razne načine dela luč; kako se kuri, kako dobivamo obleko, hrano. Pohvali Francoze, da imajo v šoli ročna dela; Angleže, da imajo celo kemične laboratorije na srednjih šolah za dijake. Zelo pametna je bila opazka: Akademik naj se navadi delati, da ne bo treba mehanika pri vsakem ponesrečenem eksperimentu.

Zdaj nastopi pisatelj dr. Gurlitt, ki po Nemškem predava, da osreči avstrijske reformarje z govorom. Kot včeraj povdarja tudi danes v svojem severonemškem dialektu: nazaj k naturi. Dečki naj gredo vsaj s 16 letom na univerzo. Usekal je navzoče letoviščarice, ki brez otrok koketirajo: Žene naj rode mnogo otrok, nikar naj se ne ravna po francoskem zistemu! Stare Germanke so imele po 10, 12 otrok. Otroci naj delajo pridno z rokami. Še enkrat pohvali svoja sinova. Eden bo kmalu dober za univerzo, pošlje ga le še na Angleško ali Francosko, da se prej nauči jezika po govoricu nego iz knjige. Na univerzi ne bodi nobeden vezan na semestre, kadar zna, naj se oglasi za poskušnjo. Gurlitt se je hudo jezil na formalno vzgojo; čemu gramatika, čemu pravopis; vsak naj piše, kakor govori, kakor misli.

Govornik za Gurlittom, prof. Rott govori sobani, ki se je čisto izpraznila; pravi, da morajo imeti vpliv na šolo starši; z učitelji naj bodo

zvezani. Huduje se na kolege rekoč: Profesorji niso nikjer vodivni krogi, niso praktično izobraženi, le kritikujejo in zabavljajo. Torej naj se doda nekak „Beirat“, v katerem so lajiki; tak svet imamo že pri železnicah, pri sodniji itd. Priporočal je, naj starši naznanijo učiteljem, če se dijaki preveč začno pečati z deklicami. Prav, samo tega ne bodo storili izlepa, nego podpirajo celo greh.

Memoriranje pri verskem pouku.

(Kat. Ign. Nadrah. — Konec.)

Pa naj se kdo kake stvari še tako dobro in razumno nauči, jo vendar lahko zopet pozabi, kar vemo vsi iz lastne izkušnje. Zato katehet ne sme biti zadovoljen s tem, da se je učenec tvarine, ki mu jo je razložil, razumno naučil, ampak mora porabiti vse pomočke, kar mu jih je na razpolago, da učencu verske nauke, v kolikor se sploh to da doseči, neizbrisno vtisne v spomin.

En tak pripomoček je izražen v starem reku: Repetitio est mater studiorum. Zato dober katehet ob vsaki priliki ponavlja z učenci že obdelano tvarino: tako na koncu ure, ko jim je razložil del učne tvarine; v začetku naslednje ure, ko mora otroke izprašati lekcijo; pri razlagi, kadarkoli je nova tvarina v kaki zvezi s tem, kar so se že učili; ob nekaterih časih v šolskem letu vse tisto, kar so se do tedaj naučili; vsako leto to, kar so se učili prejšnje leto.

Zlasti važno je prav pogostno ponavljanje tistih formul ali molitvic, ki tvorijo nekako ogrodje vsega krščanskega nauka, kakor so: apostolska veroizpoved, deset božjih in pet cerkvenih zapovedi i. dr. Enkrat na teden naj bi se skozi celo leto te formule recitirale v vsakem razredu glasno „v koru“; poleg tega jih mora pa katehet tudi posamezne učence večkrat vprašati. Ker sem omenil glasnega ponavljanja v šoli, pripomnim, naj bi se učenci tudi doma na glas učili krščanskega nauka, ker ostajajo predstave tem trajneje v duši, če pridejo vanjo obenem skozi več čutov.

Imamo pa še neki drug zelo važen pripomoček, dokaj trdno vtisniti v spomin, kar otroke učimo; le žal, da se tega pripomočka ne poslužujemo vselej.

Če jahaš na svojem osličku sem ali tja, pa ti je treba za nekaj časa jahanje pretrgati, žival prav skrbno privežeš za plot. Če je ne privežeš, ti bo ušla Bog ve kam, in ko jo boš potreboval, jo boš moral šele iskati in loviti, kakor nekdaj Savel izgubljene oslice.

Ko bi se dalo tudi to, česar se učenec uči, tako privezati za kako reč v možganih, kakor osel za plot, kajne, to bi ne bilo napačno. In pravijo, da se to tudi da napraviti. Ko človek dobi kako novo predstavo, se vzbude v njegovi duši stare predstave, ki imajo s to novo kako podobnost, in duša naveže na te stare predstave novo predstavo tako, da se

mu sedaj ne more izlepa izmuzati iz spomina. Otrok sliši prvič o raj. Pri tem se spomni na domači vrt, na sosedov vrt in na druge vrtove, katerih predstave ima v spominu, primerja novo predstavo s starimi, išče podobnosti in razlike in na ta način si vtisne novo predstavo neizbrisno v spomin. Ko sem bil še majhen, so mimo moje domače hiše gonili cele jate ogrskih konj. Da jim niso uhajali, so privezali konja na konja, tako da je bila cela truma zvezana; če je komu prišlo v glavo, da bi jo kam popihal, so ga drugi držali nazaj. Tako se da tudi v možganih predstava privezati na predstavo.

To vezanje nove predstave s starimi predstavami imenujejo nekateri po Herbartu apercepcijo, navadni dušeslovni izraz za to delovanje človeške duše je pa „associatio“ (druženje) predstav in idej. Kakor ima človek dvojno spoznavanje, namreč sensualno in intelektualno, tako ima tudi dvojen spomin, namreč sensualni, ki ima svoj sedež v možganih in shranjuje in reproducira predstave, in intelektualni, ki ima svoj sedež v razumu, ali bolje rečeno, ki je razum sam, ki hrani v sebi pridobljene pojme ali ideje.

Predstave in ideje se v obojnem spominu družijo in vežejo ena na drugo že same po sebi, ne da bi človeška volja posegla vmes. A to združevanje je nekako tako, kakor če vozniki vozijo kamenje in ga mečejo na en kup. Kakor še-le zidar to kamenje spravi v red, tako mora od razuma razsvetljena volja človekova v človeku urediti predstave in ideje in zvezati v trdno celoto. Taka asocijacija je pripomoček dobrega memoriranja.

Zidar potrebuje pri zidanju apna, ki pomešan z vodo in peskom veže trdno kamen s kamnom. Tudi katehet pri svoji duhovni zidavi ne sme pozabiti takih vezil, ki vežejo predstavo na predstavo, idejo z idejo. Vezila za združevanje predstav so sledeča: kraj, ki je predstavam skupen; čas, v katerem se je zgodilo obenem več predstav; podobnost, ki jo imajo med seboj predstave; slednjič kontrast, nasprotstvo, v katerem so si predstave. Kraj, čas, podobnost in kontrast so štirje močni obroči, na katere razum in volja privezujeta predstave. Ideje ali pojmi so nekaj abstraktnega, zato jih ne moreta vezati ne kraj, ne čas; vezeta jih, če se oziramo na ideje same, ločene od predstav, samo sličnost in nasprotstvo. Toda, ker so ideje s predstavami v zvezi, in si jih iz predstav abstrahiramo, zato jih v tem oziru veže tudi kraj in čas. Zgodbi: „Egiptovski Jožef pri Putifarju“ in „Čista Suzana“ veže vezilo sličnosti; zgodbe o Izraelcih v Egiptu in o begu Jezusovem v Egipt veže vezilo kraja; nauke o vstajenju od mrtvih in o sodnjem dnevu veže vezilo časa; pojem pekla veže s pojmom nebes kontrast. Katehetova naloga je, da poišče primerna vezila za asocijacio idej in pojmov.

Katehet je n. pr. razložil učencem vseh sedem sv. zakramentov in jim naloži, naj ponove ves nauk o njih. Ko pride ura, da se prepriča, kako so ponovili naloženo tvarino, prav lahko porabi to priliko, da zveže skupaj vseh sedem zakramentov. Da si po vrsti povedati vidno in podelivno znamenje pri vsakem izmed sedmih zakramentov, potem na isti način

posebno milost, delivca, kdaj in kako je Jezus postavil posamezne zakramente. Nauk o milosti se da prav lahko navezati na nauk o izvirnem grehu, nauk o cerkvenih zapovedih na nauk o katoliški cerkvi i. t. d. Tvarina, ki se ima obravnati nanovo, naj se naveže na stvarino, ki je otrokom že znana.

Tudi je edino pametno, da se vse, kar spada skupaj, tudi v šoli obdeluje skupno in v pravi vrsti. Tako n. pr. spada k 7. členu apostolske vere vsa eshatologija v tem-le redu: Človek umrje in je sojen. Njegova duša gre v nebesa ali v vice ali v pekel. Svetniki v nebesih, duše v vicalih in verniki na zemlji so v občestvu svetnikov. Enkrat pride konec sveta. Potem bo vstajenje od mrtvih. Vstajenju bo sledila sodba in po sodbi bo večno življenje v peklju in v nebesih.

Ko so ugibali, kako bi šenklaški cerkvi v Ljubljani prizidali kupolo, so se izražali pomisleki, da zidovje ni zadosti močno za kupolo. Pa je prišel domač mojster in je rekel: „Kupola bo sama sebe nosila“. Tako mi je pravil neki star gospod. Tako moramo tudi pri zidanju duhovnega poslopja verskega znanja v duši učencevi postopati, da zložimo skupaj kamen na kamen in sezidamo veličastno kupolo, ki bo nosila sama sebe.

Dalje se da navezati ena vrsta verskega pouka na drugo vrsto. Dober katehet bo spretno povezal nauke iz katekizma, liturgike, zgodb sv. pisma in cerkvene zgodovine v eno celoto. Tako vezanje sorodnih ved v eno celoto imenujejo koncentracijo. To koncentracijo more katehet lahko raztegniti tudi na druge vede, n. pr. na zemljepisje, svetno zgodovino, naravoslovje i. t. d. Tako je n. pr. nauk o stvarjenju zemlje, o vesoljnem potopu — če sprejmemo mnenje, da je bil po celi zemlji — in nauk o splošnosti katoliške cerkve v naravni zvezi z zemljepisnim naukom o obliki in površju naše zemlje.

K asocijaciji spada tudi pregledna razdelitev tvarine, ki močno podpira spomin. Vprašanje, kakšna sta bila prva človeka pred grehom, najbolj kaže deliti — vsaj pri manjših učencih, ki še ne morejo umeti delitve v dona naturalia, supernaturalia in praeternaturalia — v dva dela, namreč, kakšna je bila njuna duša, in kakšno je bilo njuno telo. Zgodovina Izraelcev bi se dala pregledno razdeliti z ozirom na dežele, v katerih so po vrsti prebivali: Mezopotamija, Kanaan, Egipet, Sinajski polotok, Palestina, Asirija in Babilonija, zopet Palestina in slednjič dežele skoro vse zemlje.

Ponavljjanje in asocijacija, oziroma koncentracija učne tvarine so torej brez dvoma za katehetični pouk velikega pomena. Velikega pomena je pa tudi vprašanje, koliko naj otroci memorirajo.

Menim, da sta neoporekljivi ti-le dve trditvi: „Otroci bodo znali le toliko, kolikor bodo na pravi način memorirali“ in „Obseg tega, kar morejo otroci obdržati v spominu, je majhen“. Ker se morejo otroci le tega prav in trajno naučiti, kar jim je bilo dobro razloženo, in kar so večkrat ponovili, je s tem že precej natanko določen obseg učiva. Pa še ta obseg je treba zmanjšati. Nekateri govorniki govorijo kaj radi celo uro. Ko je govor končan, vprašaj navadnega človeka, kaj so gospod povedali, pa se boš

prepričal, da si je zapomnil, kakor pravimo, *ex omnibus aliquid, ex toto nihil*. Le prav po malem, polagoma je treba polagati v otroški spomin novih predstav, drugače ne ostane nič. Ravnati je treba v tem oziru po nauku tistega polža, ki je lezel sedem let čez plot, pa je nazadnje še dol padel. In ko je padel je vzdihnil: „Naglica nikoli ni dobra.“

Jaz bi rekel: Nauči svoje učence najprej to, kar je *de necessitate* medij, potem to, kar je *de necessitate praecepti*, in če moreš, še nekaj tega, kar je *de utilitate*. Od tega zadnjega pa izberi tisto, kar bo otroku v življenju največ koristilo, po pravilu: „*Non scholae, sed vitae discimus*“. Včasih so se učili v šoli samo molitvic, pa ti znajo ljudje iz tiste dobe te molitvice še v pozni starosti. Dandanes se pa od učenca ljudske šole zahteva skoro toliko, kakor od kakega teologa. Zato pa tudi ljudje, ko odrastejo, ne znajo nič, ne molitvic, ne katekizma.

„*Non scholae, sed vitae discimus*,“ sem rekel. Marsikak učenec ti zna vse povedati, kar uči o kesu katekizem. Pa mu reci: „Sedaj pa obudi tak kes, kakršen je potreben za spoved.“ Pa te bo debelo pogledal. Morda mu pade v glavo, da ti bo recitiral tisto molitev, ki ji navadno pravimo kes, pa to se vendar ne pravi kes obuditi. *Non vitae, sed scholae didicit*. Ali kaj pomaga učencu, če ti ve povedati, kaj se pravi, biti pred sv. obhajilom pobožnega srca, ali, kaj moramo storiti po sv. obhajilu? Učenci, ki bi jim ta katekizmov vprašanja kaj koristila, so bele vrane.

Zato bi jaz dal vsakemu katehetu ta-le modri svet: „*Alle Theorie ist grau*.“ Zato pusti teorijo tam, kjer je praksa glavna reč, in nauči otroka prakse; ne muči ga z memoriranjem, ampak nadomesti memoriranje z vajo. Pri sv. obhajilu daj otroku v roke dobro molitveno knjižico pa ga nauči, da bo tisto, kar je v knjižici, pobožno molil pred obhajilom in po obhajilu. Otroka navadi, da bo prav opravil vseh pet reči, ki so potrebne za zakrament sv. pokore. Spusti otroke že v prvi polovici šolskega leta k spovedi, in potem naj se spovedo do konca leta vsak mesec enkrat. Skrbi, da bodo šli k spovednikom, ki jim bodo vselej povedali, kaj so prav naredili pri spovedovanju in česa ne prav. Tako se bodo otroci naučili iz prakse, česar bi jim nikdar ne mogla podati teorija.

To velja v večji ali manjši meri o vseh moralnih naukih. Ne trdim, da bi se mogla teorija povsodi opustiti. Pri božjih in cerkvenih zapovedih je gotovo potrebno, da se učenci uče tega, kar je v katekizmu. Toda memoriranja se mora držati vselej tudi vaja, drugače bo ves verski pouk brezuspešen. Saj nam ne manjka mož, ki imajo v svojem maturnem spričevalu v krščanskem nauku „*vorzüglich*“, pa so popolni brezverci.

S tem sem povedal, kar se mi je zdelo potrebno povedati. Samo še eno misel! Če je katehet storil svojo dolžnost, bo učenec ob izstopu iz šole nesel s seboj v življenje lepo kopico verskega znanja. Ali vkljub vsemu trudu, ki ga je imel duhovnik z učencem, bo to znanje od leta do leta bolj pojemalo, če se ne bo iznova poživiljalo. Najboljši pripomoček, da se ohrani in pomnoži versko znanje, je gotovo živa božja beseda v cerkvenih govorih. Zato naj katehet že v šoli navadi učenca poslušati božjo

besedo in naj ob izstopu iz šole vsakemu posebno na srce polaga to krščansko dolžnost. Poleg tega pa naj svojim učencem zelo priporoča, naj dobro shranijo in naj vedno pri sebi imajo knjige, ki so jih rabili za krščanski nauk v šoli. Kar je zaklical Horacij mladim Rimljanom, to naj mutatis mutandis katehet zapiše v srca odhajajočih učencev:

..... „Vos exemplaria graeca
Nocturna versate manu, versate diurna!“

Rešite nas zamud.

Spisal Hribski.

Šolske zamude učiteljskemu ugledu neizmerno škodujejo; ne samo, da ovirajo napredek, ampak, kar je najhuje, dražijo nevoljo ljudstva ter raztrgajo prijateljske odnose med občani in med učiteljstvom. Iz lastne izkušnje vem, da je med ljudstvom mnogo bolj priljubljen učitelj, ki mu je šolski obisk — deveta briga, kakor pa učitelj, ki se trudi in prizadeva povzdigniti šolski obisk, dobro vedoč, da je od tega v prvi vrsti odvisen uspeh in napredek. Kar pa nas še prav posebno boli, je dejstvo, da naši slavni krajni šolski sveti ne pomagajo v tem oziru učitelju, dasi jih zakon v to sili, ampak delajo obratno. Vestni učitelji, zlasti šolski voditelji trpe v tem oziru neizrečene krivice, ki marsikaterega moralno ubijejo. Z ljudstvom pride navskriž, začno se medsebojne tožbe, šolskim oblastim ni ljubo to in učitelj, dasi je storil zgolj svojo dolžnost, je obsojen po tistih, ki bi ga morali varovati. Tako se godi piscu teh vrstic! Grajati moramo predvsem, ako možje, ki sede v krajnih šolskih svetih, ravno zamude zlorablajo proti svojemu učitelju največkrat iz političnih, včasih pa tudi iz osebnih nasprotstev.

Popolnoma utemeljeno je splošno učiteljsko prepričanje, da so ravno krajni šolski sveti velikokrat največ krivi slabemu napredku na marsikateri šoli. Veliko pa imajo na vesti tudi c. kr. okr. šolski sveti, kar bomo lepo po vrsti dokazali, s tem pa tudi dognali, kako krivično je samo šoli očitati, da ne ustreza zahtevam.

Pa naj govore dejstva, oziroma dokazi, povzeti iz neke šolske kronike na Kranjskem.

Šolsko leto 1875. Šoloobiskujočih otrok 311. „Šolsko obiskovanje v tem letu je bilo po tukajšnji stari navadi sploh slabo, posebno v prvem razredu, v katerem ima malokateri otrok manj kot 100 zamud, največ je pa takih po 150, 250 in celo čez 300. Da je bil ob tako slabem šolskem obisku napredek slab, je umevno. Le 15 je bilo sposobnih za višji razred. Otroci II. razreda so pa imeli po 20, 100, pa tudi čez 225 zamud. Ker je bilo v tem letu toliko šolskih zamud, je bil šolski vodja prisiljen koncem vsakega meseca starše naznaniti c. kr. okr. šolskem svetu. Samo za mesec april je

bilo naznanjenih 131 takih staršev. Mnogo teh je bilo kaznovanih, a so se večinoma pozneje pri gosposki opravičili in izgovorili. Posledica je bila, da sta učitelja ob nedeljah in praznikih morala marsikatero debelo in sirovo požreti, ko so se hodili zanikarni očetje in matere hudovat, zakaj da jih tožita.“ Tako se je godilo skozi celo desetletje od leta 1876—1880.

Kako je bilo v naslednjem desetletju?

Obisk šole je bil slab, kakor prejšnja leta, ker poklicani činitelji niso ničesar storili. Ljudje najdejo dovolj vzrokov, da obdrže doma otroke, ako se morejo zanašati na „dobre može“ pri krajnem šolskem svetu.

„Leta 1880/81 je bilo za šolo godnih 491 otrok, vpisalo pa se jih je 18! Po opominjevanju župnika še 15! V šolo jih prihaja le 6—12. Meseca oktobra je šolsko vodstvo naznanilo 247 otrok, ki jih niso hoteli vpisati v šolo. Sploh je bil šolski obisk tako malomaren, da je redno v šolo hodilo le kakih 5 otrok, večinoma pa so imeli do 160 neopravičenih šolskih zamud.“ Dalje je iz te kronike razvidno, da je šolsko vodstvo zamude prav redno naznanjalo. „Nekateri starši so bili obtoženi po 17 do 19 krat, a kljub temu se jim ni ničesar zgodilo. Otroci kar samovoljno izostajajo, ali pa pohajkujejo brez vsakega dela okoli.“

Doba od leta 1890—1900. V tej dobi se je jelo učiteljstvo vsled kratkovidnosti svojih neizkušenih voditeljev loviti za liberalno stranko. Politični nasprotniki so uporabljali proti liberalnim učiteljem vsakovrstno orožje in med tem orožjem so bile tudi šolske zamude! Šolski obisk je trpel, kakor prejšnja leta, trpel pa tudi ves učiteljski stan. Posameznosti ne bomo navajali, omenjamo le poročilo leta 1897/98, ki nam pove, „da so prišli v III. razred taki otroci, ki niso znali koliko je $4 + 2$.“

Lep sad zamud! Kdo jih ima na vesti, ako ne krajni šolski sveti?! Ako se je tuintam kljub vsem oviram šolski obisk dvigal, je zasluga energičnih predsednikov v krajn. šol. svetih, ki so radevolje šli učiteljstvu in c. kr. okr. šol. nadzornikom na roke. Koliko pa je takih, se razvidi iz glavnega letnega poročila, ki ga je izdal c. kr. dež. šol. svet za l. 1908. To poročilo nam na strani 13 v rubrikah 35, 36, 37, 38, pove, koliko kazni se je diktiralo, koliko iztirjalo z globo, koliko z zaporom, pove pa tudi — koliko se jih je — pozabilo!

	Število diktiranih kazni	izterjanih z globo	z zaporom	neizterjanih
1. Postojna	507	58	348	101 !
2. Kočevje	749	98	—!	651!!
3. Krško	398	209	189	—
4. Kranj	457	262	140	55
5. Ljubljana	15	8	7	—
6. Ljubljanska okolica	832	379	92	361 !
7. Litija	276	134	13	129 !
8. Logatec	252	125	65	62
9. Radovljica	262	163	48	51
10. Novomesto	639	392	136	111 !
11. Kamnik	271	209	36	26
12. Črnomelj	208	121	12	75

Na podlagi te tabele nam je torej jasno, da je najslabši obisk v ljubljanski okolici. Najslabše pa se kazni iztirjujejo v Kočevju! V tem glavarstvu plača kazen le tisti, ki jo ravno hoče! Neki župan ima v svoji miznici kazenske razsodbe od dveh let; niti vročiti mu jih ni treba strankam. Ali ni to že začetek anarhije! Učiteljstvo mora zamude vestno beležiti in na znanjati, ali zato, da potem župan lahko zabavlja čez učiteljstvo in ga med ljudstvom črni! Tako je pri nas in menda drugod tudi. Ni res da je učiteljstvo samo krivo, da nima tistega ugleda, ki bi ga moralo imeti; krivi so tudi krajni in vsi drugi šolski sveti. Rešite nas zamud, odvzemite nam to breme, naš ugled se bo dvignil.

Vi slavni voditelji c. kr. okr. glavarstev, pojte med ljudstvo in mu povejte, da je učiteljstvo vpričo vas priseglo, da se bo ravnalo po državnih in deželnih postavah in da to tudi mora izvrševati, kar je obljubilo. Nam ne veruje, verovalo bo vam. Ne gonite zgolj učiteljstva v boj, posezite tudi sami vanj. Ako pa ste nas že v boj zagnali, tedaj nas ne puščajte na „cedilu“. Kazni, ki jih diktirate, iztirjajte, ker sicer učiteljstvo ponižujete in smešite. Najljubše pa nam bo, ako nam to breme zamud odvezamete ter ga navalite na rame krajnih šolskih nadzornikov, ki imajo dolžnost nadzorovati tudi šolski obisk.

Ne drážiti!

Spisal Belan.

Ljudje so dandanes zelo občutljivi. Malokdo je tako hladnokrven, da se ne bi razvnel, da ne bi zrastel, če se mu kolikortoliko neupravičeno očita površnost, malomarnost ali kaj sličnega. Ali naj torej učiteljstvo s silo zataji to čuvstvo, kadar se mu kar splošno obeša očitek, da ima v šoli silno slabe uspehe! Da je tudi med učitelji marsikdo zanikaren, ker nima poklica, ker se ukvarja z drugimi posli, kdo bi to tajil! Ni pa prav, če se brez premisleka oponaša celotnemu stanu, da nima uspehov, da niti brati ne nauči itd. kajti s tem se le potiska učiteljstvo v tem večje nasprotstvo z ljudstvom. Ne samo po časopisju, tudi na shodih, v postavodajavnih zborih so se čule besede, ki so nam delale krivico; to peče in boli tudi tistega učitelja, ki ve, da osebno ni prizadet.

Moči svoje smo posvetili šoli, vzgoji, blagru slovenskega ljudstva, ki ima tudi pravico po svojih zastopnikih od nas zahtevati, kakšno naj bo naše delo v šoli, izvun šole, kakšno naj bo naše življenje, da bo za zgled mladini. Enako pa ima tudi učiteljstvo pravico zahtevati od ljudstva, oziroma od ljudskih zastopnikov, da mu vsaj ne kratijo dobrega imena, če mu že ne odvzamejo skrbi za vsakdanji kruh. Ako se povdarjajo na shodih, v zbornici ali kjerkoli dolžnosti, ki jih imamo kot učitelji ali vzgojitelji, ali je potem pravično, če se vrhutega v javnih zborih še kar splošno obsoja in brez utemeljitve kliče: „Naše šole so silno slabe, uspehi so silno slabi.“

De se krščansko učiteljstvo, ki je zbrano v „Slomškovi zvezi“, zaveda svojih stanovskih dolžnosti, da priznava program krščanske šole in ga hoče tudi izvrševati, to dokazovati bi bilo odveč. Kličemo v spomin samo besede tajnika „Slomškove zveze“, nadučitelja Štrukelja. Na božičnem zborovanju je navajal pravice, ki jih ima krščansko ljudstvo do nas, — a naštel je tudi, kaj smemo mi terjati od ljudstva, oziroma od ljudskih zastopnikov.

„Krščansko ljudstvo ima pravico zahtevati od svojega učiteljstva — tako je govoril g. Štrukelj — da mu ohranja najdražjo svetinjo, sv. vero, da jo goji v mladih srcih; naše ljudstvo ima pravico zahtevati, da je učiteljstvo katoliško ne le po imenu, temveč tudi v dejanju, da se postavi v bran proti vsem, ki jim preseda znamenje sv. križa v šoli.

Ljudstvo naše tudi opravičeno pričakuje, da učitelji store svojo dolžnost v šoli, izvun šole, da ustanavljajo knjižnice, izobraževalna društva, da prirejajo predavanja, da se posvetijo izobrazbi odraščajoče mladine.

Slovensko ljudstvo z enako pravico terja od nas, da mu vzgojimo mladino tako, da bo ljubila svoj rod, svoj jezik in dom ter da ne bo silila v tujino.

To so tri glavne pravice in zahteve krščanskega ljudstva do učiteljstva, ki jih čujemo opetovano po naših shodih, ki jih beremo po predalih našega časopisja. Kdaj pa smo čuli, da bi kdo izmed naših zastopnikov našteval naše pravice, oziroma dolžnosti, ki jih ima ljudstvo do nas! ... Nasprotno! Zgodilo se je — ni še tako dolgo tega — da je veljaven mož na političnem shodu šibal učiteljstvo, da ne stori svojih dolžnosti, da v šestih letih niti brati ne nauči itd., in to v kraju, kjer deluje vesten in pošten učitelj.

Ako učitelj ni kos svoji nalogi, če zanemarja šolo in vzgojo, naj nastopi nadzornik ter stori, kar spozna za dobro. Ne gre pa zaničevati in smešiti celega stanu, če je posameznik res površen in graje vreden. Sicer pa ni čuda, ako so šolski uspehi tuintam čedalje slabejši; le pomislimo, kako malo podpore najde šola v domači hiši tam, kjer se zanemarja krščansko življenje, kjer vlada demon: a l k o h o l. In koliko je danes takih krajev! Kjer se je ugnezdilo pijančevanje, tam tudi najskrbnejši in najvestnejši učitelj ne opravi kaj prida. Otroci v takih krajih so topi, mrtvi, slabo razviti, duševni revčki. Kdorkoli je resničen prijatelj učiteljstva, naj deluje med narodom v zmislu našega abstinentnega društva, obenem pa naj pojasnjuje ljudstvu, kdo poleg duhovščine najbolj skrbi za blagor ljudstva. Kultura v deželi raste predvsem, ako imamo dobro šolo, ako imamo vneto učiteljstvo. Vneto pa bo učiteljstvo, ako ne bo stradalo, ako ne bo primorano slišati venomer neopravičenega očitanja in zbadanja. Ako bodo naši zastopniki šolstvo in učiteljstvo samo grajali, ako na javnih shodih ne bodo imeli pohvalne in priporočivne besede za nas, ki skušamo biti dobri učitelji in vzgojitelji, potem bo ljudstvo seveda „imelo le malo

simpatij do zvišanja učiteljskih plač“, saj do zvišanja že itak nima nihče simpatij razen tisti, komur se zviša.

Upamo, da bo prejkoprej vendar zmagala dobra volja tistih zastopnikov našega ljudstva, ki so res vneti za pravi napredek šolstva, ki vedo, da lačen in raztrgan učitelj ne bo vzgajal značajev. Tem se osobito priporočamo in prosimo: Ne preveč drážiti!

II. Česa nam je najbolj treba?

(Kržičeva katehetika.)

Znano je, da so v ruskem uradništvu silno žalostne razmere: nepoštenost, podkupljivost, samovoljnost v ravnanju s podložniki in še marsikaj drugega se mu očita. Vzrok temu zlu je iskati v dejstvu, da to uradništvo do zadnjega časa ni imelo nobenega pravega nadzorstva. V stanu samem ni bilo mož, ki bi se bili ustavili korupciji, ker vrana vrani očij ne izkljuje; zunaj stanu pa ni bilo nikogar, ki bi se bil upal, spustiti se v boj zoper uradniško vsemogočnost.

„Si licet exemplis in parvo grandibus uti“, se godi nekaj podobnega v našem ljudskošolskem katehetskem slovstvu. Tertium comparationis seveda ni korupcija, ampak pomanjkanje pravega nadzorstva in pa posledica tega pomanjkanja, da namreč v tem slovstvu ni vse, kakor bi moralo biti. Kritike manjka. O knjigi se zapiše nekaj pohvalnih besed, potem je pa vse tiho.

Tisti, ki se štejejo med učenjaški svet, se malo menijo za ljudskošolske knjige: stvar jim je premalenkostna. Drugi, bitja nižje vrste, so preboječi, da bi kakšno črhnil. In če vendar kaj zinejo, dobe kratek odgovor: „Soditi je lahko, kaj boljšega sestaviti je pa težka reč.“ Najbolj žalostno je pa pri tem, da se kritiku kaj radi oponašajo celo umazani motivi...

Kaj pa hočem s tem, kar sem zapisal? Ali imajo te besede namen, kratiti zasluge prof. Kržiča?

Komu more priti kaj takega na misel? Prof. Kržiča ime je bilo že slavno po vsej slovenski domovini, ko smo mi mladi še hlače trgali po šolskih klopeh. Kar je on storil za naše katehetstvo, zasluži, da bi bilo zapisano v zgodovini z zlatimi črkami.

Pokazati sem hotel edino to, da je kritika potrebna, če hočemo, da bodo dobre naše katehetične knjige. Če morajo imeti v Rimu svojega diabolum rotae, tudi „Društvo slovenskih katehetov“ ne sme biti brez njega. Da, kritika je potrebna, potrebna za vse katehetične knjige, najbolj potrebna pa za katehetiko, ki je vodilna knjiga na katehetskem polju.

Da je dobra katehetika v duhovskem semenišču *condicio sine qua non*, ako hočemo iz njega dobiti dobrega katehetskega naraščaja, temu gotovo nihče ne bo ugovarjal. Da bi pa Kržičeva knjiga v svoji sedanjí obliki in s svojo sedanjo vsebino bila pripravna za semeniško učno knjigo — hoc

nego. In m'slim, da je gospod pisatelj istega mnenja, kakor jaz. Čevlja, ki je narejen za mojega tovariša, jaz ne bom nosil, ker je moja noga drugačna, kakor njegova; le v največji sili ga bom obul. Kržičeve knjige prva izdaja je pisana za učiteljišče, na kar gospod pisatelj namigava v uvodu. Katehetika, ki je namenjena semenišču, mora obsegati tudi najvažnejša pravila splošne metodike, ker za splošno metodiko v semenišču ni posebnega pouka. Dalje se mora ozirati na vse delovanje katehetovo v šoli, v cerkvi in drugodi, kjer ima priliko delovati kot katehet. Posebno se ne sme prezreti nauk o pripravi za svete zakramente. Dokler torej Kržičeva Katehetika ohrani svojo sedanjo obliko in sedanji obseg, ne more izpodriniti iz semenišča Zupančiča. Pač pa Kržič Zupančiča v nekaterih rečeh izpopolnjuje, v drugih pa dopolnjuje. Zato bo njegova knjiga v sedanji obliki v semenišču dobro služila kot pomožna knjiga.

Glede na vse to mislim, da ni bilo napačno, ko sem zapisal v lanski 11. številki tega lista, da je treba za semenišče spisati novo Katehetiko. Ker sta pa pedagogika in Katehetika vedi, ki sta med seboj tesno združeni, in ima pedagogika poleg nadnaravnega razodenja za podlago zlasti psihologijo, katehetika pa sloni na temelju logike, psihologije in pedagogike, zato je pač čisto pravična zahteva, naj bosta knjigi za pedagogiko in Katehetiko enotno delo. To sem hotel reči, ko sem v lanski 11. št. govoril o knjigi, „ki bo vsestransko dovršena in popolna.“ In če gospod prof. Kržič za eno leto prevzame moje posle, prav rad poskusim, otresti se greha, ki mi ga je naprtil v svojem zagovoru. Vem pa dobro, da je to težka reč, ki bi mi tudi lahko izpodletela, in bi mi na koncu leta utegnili klicati: „Parturiunt montes; nascetur ridiculus mus.“

Sicer pa ni nikjer zapisano, da bi morala tako delo v vseh posameznostih izvršiti samo ena glava. „Več oči več vidi“, pravi pregovor. Preden se zida hiša, se napravi načrt. Ali bi ne mogel prof. Kržič najprej sestaviti načrta, natančnega ogrodja Katehetike, ki jo misli izdati? Gotovo bi vsi, ki so vneti za napredek katehetske vede, ta načrt z veseljem preštudirali in pisatelja opozorili na to in ono. In tudi dovršen rokopis naj bi šel od rok do rok. Nič ni slabšega, kakor naglica pri takih delih. „Nonum prematur in annum!“

Prav tako je prof. Kržič v prvi vrsti poklican, sestaviti za katehete vzgojno psihologijo in pedagogiko. Sodelavcev se mu tudi ne bo manjkalo.

Kar se tiče Katehetike, ki jo hoče prof. Kržič izdati v drugi izdaji, bi k temu, kar sem že pripomnil, pristavil še nekatere opazke.

Jako koristno bo, ako postavi v začetku nekaterih paragrafov v kratki pa jasni obliki principe iz psihologije ali logike, na katerih sloni nauk tistega paragrafa. Tako n. pr. je zelo dobro, da katehet pozna razne lastnosti spomina; če jih pozna, že tudi ve, kako mu je ravnati z otrokovim spominom. Tudi ne zadostuje mislečemu duhu, če se mu reče: „Takole delaj!“ ampak hoče tudi vedeti, zakaj tako.

Če človek kupuje razne meteorologične inštrumente, dobi pogosto take, ki kažejo vse zelo površno. So pa tudi inštrumenti, ki so sicer zelo

dragi, pa ti kažejo natanko do stotinke. Takim pravijo „Präzisionsapparate“. In prav to bi bilo zelo želeli, da bi nova katehetika bila tak „Präzisionsapparat“. V prvi izdaji je malo preveč površnosti. Nekatere površnosti sem omenil zadnjič in ostanem pri svoji trditvi vkljub odgovoru gosp. pisatelja. Preberi tista mesta v knjigi, pa se boš prepričal, da sem imel prav. Samo glede na izraz „konkretni pojmi“ priznam, da ga opravičuje „usus-tyrannus“. Menim pa, da bi bilo prav, ko bi ga pisatelj v novi izdaji ne rabil več. Pojem pojma se v krščanskem naziranju ne krije s pojmom, ki ga imajo o pojmu Wundt in drugi brezverski psihologi. Krščanstvo uči, da je duša duh, in da je pojem produkt tega duha in torej povsem nekaj duhovnega; pri nekrščanskih psihologih pa v človeku ni nič duhovnega in torej tudi pojem ni aliquid spirituale. Pojem je vedno nekaj splošnega. Zato „Jeruzalemski tempelj“, „obleka velikega duhovna“, „skrinja zaveze“ niso pojmi, ampak prav natanko določene posameznosti; o njih imamo predstave, ne pa pojmov. Zato bi po mojem mnenju bilo pravilneje, če bi stalo v § 9. konkretni predmeti in abstraktni predmeti.

Niso pa omenjene nenatančnosti v knjigi edine, ampak so še druge. In ker g. pisatelj želi, da bi se trditve podprle z dokazi, mu hočem željo izpolniti.

Na 15. strani berem v 2. točki: „S primerjanjem... Pri tej operaciji naj učenci po učiteljevem navodilu naštejejo pri znani reči one dele in znake, v katerih je slična neznanemu predmetu.“ Kako bodo pa to storili, ko jim je en predmet še neznan? G. pisatelj bo rekel; „Katehet jim ga mora prej popisati.“ Prav! Pa to treba v navodu povedati.

Na isti strani prišteva g. pisatelj čustva med „abstraktne pojme“. V kolikor jaz čustva poznam, moram reči, da so prav zelo konkretna.

Besede o kesu na strani 16. imajo v sebi to nenatančnost, da bi utegnil človek iz njih sklepati, da je kes pri zakramentu sv. pokore bistveno v čustvovanju.

Na strani 18. zgled o gospodu, ki „pošlje hlapca k razžalniku“, diši malo po protestantovskem nauku o odpuščanju grehov. Protestantski pastor lahko reče: „Gospod ti je odpustil“; mi pa pravimo: „Jaz te odvežem...“

Na strani 28. bi sledilo iz primere o sv. Frančišku Ksav., da je vera čustvo. To pa že diši po modernizmu.

To in ono bi še rad povedal; morda pride za to še prilika. Tole pa hočem že danes povedati. Biblična kateheza za nižjo stopnjo (str. 43.) pač ne more veljati za zgledno. Pri nekem nastopu v Ljubljani, je — če se prav spominjam — bila biblična kateheza za II. razred po vzorcu na str. 43., pa se je vedno ponavljanje zdelo vsem duhomorno in dolgočasno. Za otroke, ki še ne znajo brati, bo pač težko najti boljšo obliko za biblične kateheze, kakor jo imajo kateheze Meyeve. Za tiste pa, ki že rabijo knjigo, bo najboljša tista oblika, ki jo je določil profesor Kržič višji stopinji. Samo jezik mora biti bolj otroški. Zgled na str. 44. in 45. pač nima otroškega jezika, kar se prav lahko dokaže pri luči § 18. na str. 55. — Na koncu kateheze v uporabi pa tudi ni treba dolgih pridig, ki imajo celo po dve točki. Če

imajo razne zbirke katehez v uporabi po več točk, jih imajo zato, da si katehet lahko izbira.

Upam, da sem s temi vrsticami dobri stvari koristil. Gotovo mnogi željno pričakujemo druge izdaje Kržičeve Katehetike. Želimo pa, da bi bila druga izdaja popravljena, predelana in razširjena. Vse naj bi obsegala, kar potrebuje katehet za svojo službo. Med drugim naj bi imela kot dodatek zbirko določb, ki sta jih postavili Cerkev in država za kateheta. K.

Ljudsko šolstvo na Kranjskem.

—S—

C. kr. deželni šolski svet je izdal tiskano letno glavno poročilo o stanju ljudskega šolstva na Kranjskem koncem leta 1908. Poročilo podaja večinoma le suhoparne številke, vendar nam pa tudi številke povedo marsikaj zanimivega.

Najslabše je Kranjska preskrbljena z meščanskimi šolami, kajti javni meščanski šoli ima le 2, in sicer v Krškem z nemškim in v Postojni s slovenskim učnim jezikom. Obe sta namenjeni dečkom; za deklice pa sploh nimamo na Kranjskem nobene javne meščanske šole. Pač pa so 4 zasebne dekliške meščanske šole s pravico javnosti, namreč v Ljubljani (dve), Škofji Loki in v Šmihelu pri Novem mestu. Dve sta z nemškim, ena s slovenskim in ena z nemško-slovenskim učnim jezikom. Jako slabo sodbo o kranjskem šolstvu bi moral n. pr. napraviti tujec, če bi je presojal samo s stališča meščanskih šol. Ko bi redovnice ne skrbale za nadaljnjo izobrazbo naše ženske mladine, bi morali premožnejši starši svoje hčerkice še v večji meri, nego sedaj pošiljati v zavode izven dežele. Nekoliko na boljšem je z ljudskim šolstvom, vendar se tudi tu Kranjska še dolgo ne bo mogla meriti z mnogimi drugimi avstrijskimi kronovinami. Vseh javnih ljudskih šol je na Kranjskem 398, med temi je skoraj polovica, namreč 45·73 %, enorazrednic!

Tudi po spolu ločenih šol ima Kranjska zelo malo, namreč le 17 deških in 12 dekliških, poleg tega pa 369 ali 92·71 % mešanih javnih ljudskih šol. 33 šol je z nemškim, 355 s slovenskim in 10 z nemško-slovenskim učnim jezikom. Izmed 33 nemških šol jih je 21 v kočevskem okraju.

V deških ročnih delih se poučuje le na 4, v vrtnarstvu na 151 in v igranju na goslih na 3 šolah. Kam je izginilo tisto zanimanje za deška ročna dela, ki je bilo tako živahno pred nekaterimi leti? Saj je vendar precejšnje število kranjskega učiteljstva usposobljeno za ta pouk? O, dobro vemo, kje tiči vzrok? Vsak delavec je vreden svojega plačila, in za plačilo se marsikaj stori, zastoj pa prav malo. Odkar je Kranjska dežela ustavila nagrade za rokotvorni pouk, od takrat je tudi med učiteljstvom izginilo veselje, da bi se v prostem času ukvarjalo s tem poukom. Na škodi so le otroci, ker so se prej lahko marsikaj koristnega naučili; dežela pa ni mnogo na boljšem, ako je vzkratila učiteljstvu nekaj stotakov na leto.

Šolske kopelnice imata 2 šoli, šolske kuhinje obstoje na 5 zavodih; šolske hranilnice v zmislu § 72 š. i. u. r. pa ni na Kranjskem nobene

Zelo zanimiva so pojasnila k treji tabeli. Tukaj izvemo, da je v vsaki učni sobi na Kranjskem povprečno po 91 otrok, po posameznih okrajih pa se to število zniža ali pa poviša. Tako pride v Ljubljani na vsako učno sobo le po 49 otrok, medtem ko jih pride v litijemskem okraju po 113. Na vsako učno osebo pa pride na Kranjskem povprečno po 96 otrok, najmanj po 55 v Ljubljani, največ po 109 pa v litijemskem okraju.

V šolodolžni starosti je na Kranjskem 47653 dečkov in 47445 deklic, skupaj 95098 otrok. Javne meščanske šole obiskuje 112 dečkov, javne ljudske šole (vsakdanjo šolo) 37240 dečkov in 34940 deklic, ponavljajno šolo pa 6618 dečkov in 7141 deklic. Brez pouka je bilo kljub temu, da so normalno razviti, 1227 dečkov in 1287 deklic, skupaj 2514 otrok.

Zaradi neopravičenih šolskih zamud je bilo izrečenih 4866 kazni, izmed katerih je bilo izvršenih 2158 denarnih v znesku 9564 K in 1086 zapornih kazni, neizvršenih pa jih je ostalo 1622. Da bi pač prišlo slovensko ljudstvo do spoznanja, kako nespametno je, otroke iz neopravičljivih vzrokov odtegovati šolskemu pouku. Saj si s tem napravlja le sitnosti in nepotrebne stroške, učiteljstvu in šolskim oblastim nepotrebno delo in mržnjo, otrokom pa jemlje priliko do pouka in napredka. Naj bi naša izobraževalna društva tudi v tem oziru poučila svoje člane, ako je med njimi tudi kaj takih.

KATEHETSKI VESTNIK.

Katehetske beležke.

Novi člani društva slovenskih katehetov: Čč. gg. Golmajer Frančišek, kapelan, Trnovo pri Ilir. Bistrici; Kragl Viktor, kapelan, Fara pri Kostelu; Poljak Martin, župnik, Ajdovec pri Žužemberku; Ažman Jan., župnik in d. svetnik, Gôrje; Simonič Frančišek, stolnomestni vikar, Maribor; Ramoveš Andrej, župnik, Dobropolje; predstojništvo frančiškanskega samostana, Novomesto.

Umrli je ustanovnik „D. S. K.“ kanonik Anton Fettič-Frankheim v Ljubljani. Pokojni je bil velik prijatelj katehetov in pospeševatelj naših teženj; ko se je osnovalo katehetsko društvo je bil med prvimi, ki so nas podprli z ustanovnino 50 K. N. p. v m.

† **Profesor in katehet dr. Ladislav pl. Jambrekovič** je umrl v Zagrebu. Blagi pokojnik je bil predsednik hrvat-

skega katehetskega društva ter je z veliko vnemo podpiral skupno delovanje slovenskih in hrvatskih katehetov. Ko se je ustanovilo v Ljubljani „Društvo slovenskih katehetov“ je bil tudi osebno navzoč med nami; predsedoval je predlanskim katehetskemu tečaju v Spljetu ter spretno in v občno zadovoljnost vodil zborovanja. Lani radi bolehnosti ni mogel več priti v Ljubljano. Rajni prof. Jambrekovič je bil ljubeznivega značaja, vnet katehet, skromen v nastopu, zvest prijatelj svojim tovarišem. N. p. v m.

Pedagoško predavanje, ki ga je imel profesor A. Kržič pri katehetskem sestanku, dne 10. febr. v Ljubljani, je bilo zelo zanimivo, ker je marljivi g. referent zbral in obrazložil celo vrsto raznih primerjanj, ki morajo zanimati vsakega pedagoga, tembolj pa še

kateheta. Pri katehizaciji se uporabljajo primeri, primere, metafore, simboli, alegorije, prilike, slike, zgledi itd. Vsi ti pojmi imajo znak primerjanja. Metodika zahteva, da so otroku znani oni predmeti, ki se primerjajo; mično je primerjanje, kadar je moč, *tertium comparationis* široko razplesti. Pri točki „zgledi“ so navzoči grajali uporabo malo verjetnih zgodb in dogodkov. Priporočali so zgodovinske in aktualne zglede, ki jih donášajo časopisi. Zgled naj bo tak, da pojasni resnico, obenem pa vpliva tudi na voljo.

Letošnji tečaj za hrvatske in slovenske katehete (4. tečaj) bo v Djakovu ali pa v Osijeku. Priprave zanj so se že pričele. Uredništvo „Katehetske knjižnice“ v Zagrebu se je obrnilo na ordinariat djakovski ter mu dostojno naznanilo sklep, ki je bil storjen v Ljubljani o priliki III. našega tečaja. Biskup in kapitulikar dr. A. Voršak je odgovoril med drugim: „Zaključak stvoren u Ljubljani, smatram odlikovanjem po našu biskupiju, pak sam i radi toga a i radi velike koristi i hasne, koju će iz toga tečaja crpiti svekoliko svećenstvo ove biskupije, najpripravniji, da se isti pod mojim pokroviteljstvom u opsegu biskupije Djakovačke obrži.“

U to ime pozvao sam presv. gosp. protonotara, dekana i župnika Djakovačkog Mons. Milka Cepelića, da stupi na čelo odboru, kojemu je zadaća potruditi se oko što dostojnijeg upriličenja ovoga tečaja.“

Tečaj bo trajal baje 5 dni. (Po naši sodbi je 5 dni preveč, ako se bodo tečaji vršili vsako leto. Človek se že v dveh ali treh dneh popolnoma zdela od samega sedenja, poslušanja in debatanja zlasti še, če vročina pritiska.) Nekaj govornikov je že oglašanih. Upamo, da bo moč dobiti kakega slovenskega predavatelja.

Za krajši pozdrav „Hvaljen Jezus“ se poteguje tudi „Bogoljub“ v 2. štev. t. l. Tu beremo: „Kar mi je zelo dopadlo, je bilo pa to, da naju je vsak Hrvat (katoličan), tudi uradnik in vojak, pozdravil

po krščansko: Hvaljen Isus! Ta pozdrav je med Hrvati mnogo bolj v navadi kakor med nami. Pri nas je to samo še za otroke ali k večjemu še za stare dobre ženice, možem se zdi že poniževalno... Naš krščanski pozdrav ima nasproti hrvaškemu eno napako, ki je gotovo tudi kriva, da se ta pozdrav manj rabi, namreč: predolg je in radi tega nepripraven. Pozdravi morajo biti kratki, ena ali dve besedi, ne več... Zato, da bi se krščanski pozdrav lažje in bolj rabil, bi bilo potrebno, da je po zgledu hrvaškega, krajši. Beseda „bodi“ je popolnoma odveč. Naš pozdrav „Hvaljen bodi...“ nosi na sebi znak, da je prestavljen iz nemščine. Zaraditega je neokreten in manj v rabi. Okrajšajmo ga! Tako sem si jaz mislil že takrat, ko sem hodil po hrvaški zemlji. In glejte, prav to so mislili tudi nekateri drugi gospodje, ki so se v Ljubljani pri katehetskem shodu o tem razgovarjali in mnogi izmed njih so bili istih misli...“

Misa-maše. V „Korr. Blatt“ tolmači prof. Holub besedo „missa“ na način, ki je jako sprejemljiv. Doslej smo čuli in brali, da pomeni „missa“ toliko kot „missio“ = razpuščenje. Besede „Ite missa est“ je rabil namreč prvotno diakon, ko je bilo končano opravilo katehumenov in se je začela sv. maša vernikov; imele so pomen — tako se navadno trdi, „pojdit, razpuščenje je“. Toda, če bi „missa“ tudi bila postranska oblika besede „missio“, vendar je vsa doslej obična razlaga prisiljena in brez utemeljitve. Prof. Holub pravi, da je beseda „missa“ nastala iz dveh okrajšav „mys“ in „sa“. Klic „Ite missa est“, se je namreč glasil prvotno: „Ite, mysterium sacrum est“. Iz verstvenega spoštovanja pa so imenovali sv. opravilo, ki so pri njem smeli biti zgolj krščeni verniki, samo z začetnimi črkami. „Missa“ pomeni torej „mysterium sacrum“: sveto skrivnostno opravilo. Neumljivo bi sicer bilo, da bi se za sv. daritev bilo obdržalo imenovanje, ki pravzaprav nič pomena nima, ako bi je razlagali tako, kakor je bila doslej navada.

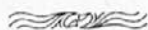
Zgledi, uporabni pri katehezi.

Ali je tudi to slučaj? (Zgled za drugo božjo zapoved.) Rimskemu katoliškemu listu „Corriere d'Italia“ so sporočili 19. nov. 1909 iz mesta Pisa ta-le izredni dogodek: V vasi Crespiana, blizu mesta Pisa, je šel po cesti mesar Ivan Giacomelli, star 25 let, s svojim prijateljem. Ko sta šla mimo Marijinega znamenja, se je spremljevalec mesarjev spodobno odkril, nakar ga je ta obsul z grdimi očitki. Slednjič je dvignil svojega psa k podobi, kakor da bi jo poljubil . . . Toda preden je mogel to božjekletno početje izvršiti, se je zgodilo nekaj strašnega: Giacomelli je ostal kot okamenel in ni dal nobenega znamenja življenja od sebe. Zastonj se je trudil preplašeni spremljevalec in drugi, ki so prišli na pomoč, da bi ga spravili k zavesti. Navidez mrtvega mesarja so položili na voziček, ter ga prepeljali na dom. Poklicali so več zdravnikov, med njimi dr. Bocci de Fanglia, pa nič niso mogli doseči. Čez dolgo časa je šele prišel mesar k sebi — toda groza: Giacomelli je začel lajati, kakor pes. Še danes bolnik ni nehal lajati.

Ta dogodek, ki ga ljudje izpočetka niso marali verjeti, pa so ga pozneje izpričali in potrdili, je napravil povsod velik vtis. Množice prihajajo gledat mesarja in oblegajo hišo njegovo. Le težko jih odvrčajo. — Milanski list „Corriere della sera“, ki je tudi objavil ta dogodek, je pristavil: „Pobožni smatrajo, da je ta nenavadni pojav kazen božja“ . . .

Zaničevanje Boga. V noči od 21. do 22. junija 1909 je pogorela v Wattwilu (St. Gallen v Švici) hiša, v kateri so stanovali italijanski železniški delavci. Od teh se je rešilo 7, 11 pa jih je zgorelo. Okrog 50 oseb pa, ki so sta-

novale tudi v tej hiši, ni bilo ob času požarja doma. K temu dogodku se v pojasnilo pripoveduje tole: Dva dni pred nesrečo je kupil delavec razpelo s pozlačeno podobo Jezusovo in jo je prinesel domu. Na večer 21. junija pa je nekaj oseb v tej hiši popivalo in uganjalo raznovrstne neslanosti in predrznosti. Nekdo je vzel celo razpelo raz steno ter je vtil na glavo Kristusove podobe vina in piva, obenem pa je izgovoril pri tem grdo bogokletstvo ter je razpelo vrgel na tla, da se je razdrobilo. Dogodek ni izmišljen, ampak resničen; govorili so o tej predrznosti in hudobiji drugi dan katoličani in tudi ondotni protestanti. Obenem bodi pripomnjeno, da je v Wattwilu sploh mnogo Italijanov, ki se odlikujejo po svojih anarhističnih izbruhih zoper vero; njih dušna hrana je grdobni list „Asino“. — Par ur po omenjenem brezbožnem dogodku je bila naenkrat vsa hiša v plamenih. Kako se je to zgodilo, ni znano. Ogenj se je tako hitro širil, da gasilci niso mogli čisto nič pomagati in rešiti, dasi so bili takoj pri rokah. Bili so, kakor so enoglasno zatrjevali, samo priča, kako je tisti človek, ki je veljal za največjega bogokletneža, hotel skočiti skozi okno, da bi se rešil; toda prav v tistem trenutku se je sprožil nanj goreči tram, ki ga je tako zajel in preščenil, da je zgornje telo viselo skozi okno, spodnje telo in noge pa so ostale v sobi. Zgorel je ob strašnih mukah v dimu in ognju. Čudno je tudi to, da se je rešilo tako malo ljudi, in da so mladi, krepki možje, ki bi bili brez težav prišli do oken in do nastavljenih lestvic, izgubili zavest, ter so drli na goreče stopnice, kjer jih je vse skupaj doletela smrt.

Vzgojni utrinki.

Skladni koledarji. Trgovci imajo navado, da ob novem letu pošiljajo takozvane skladne koledarčke odjemalcem, pa tudi učitelstvu po šolah. Koledarčki so pritrjeni na bolj ali manj čednih, vča-

sih pa naravnost nedostojnih podlagah, kjer se razodeva preveč Adamove obleke. Samoposebi umevno, da za šolo ni vse in da naj se na šolske stene obešajo koledarčki, ki imajo kako vzgojno

sliko. Semintja opazujemo tudi prav lične Marijine in sploh svetniške podobe v zvezi s koledarjem, kar naj bi se sploh po šolah upeljalo.

Polagoma. Društvo „Abstinent“ ima zaslug, da se je vis. c. kr. deželni šolski svet omajal ter razposlal na vsa šolska oblastva in direkcije navodilo, kako naj se šolniki oprimejo vsake prilike, kjer bi bilo moč nastopiti s poukom, opominom, s knjigo itd. zoper pogubni alkohol. C. kr. šolskim nadzornikom se ukazuje, da med konferenčna vprašanja sprejemajo tudi referate o škodljivosti alkohola zlasti pri mladini, da poskrbe za izborne učne slike o alkoholu — („Slovenski Učitelj“ je vse to že izvrševal. Op. poroč.), da naprosijo za večje učiteljske skupščine govornike strokovnjake ter da naj se c. kr. okrajni nadzorniki v tem oziru obračajo naravnost na društvo „Abstinent“ v Ljubljani. (V zmislu odloka deželnega šolskega sveta z dne 26. januarja l. 1909., št. 7194 ex 1908, se more takim predavateljem podeliti tudi odškodnina za pot in nagrada.) Dalje določa c. kr. deželni šolski svet, naj se nabavi za vse šole učilo, ki kaže nevarne posledice, ki jih povzroča alkohol na notranjih organih („Die gesundheitschädlichen Wirkungen des Alkoholenusses“, durch Vermittlung des Vereins gegen Trunksucht K 2.—). — Iz šolskih knjižnic naj se odstrani vse, kar ima namen hvaliti, širiti, priporočati alkoholne pijače, nasprotno pa naj se kolikormoč sprejemajo v zbirke šolskih

knjig in knjižnic abstinenčne publikacije. — Pri sestankih učiteljev in staršev naj bo večkrat pogovor tudi o tej zadevi, da se tudi starši čimnajtej pouče, kako kvarno vpliva alkohol na nežni organizem malih gojencev. Začetek je storjen. Prepričani pa smo, da bo mladini največ koristilo abstinenčno gibanje med učiteljstvom samim, saj tudi tu velja: „Nemo dat quod non habet.“

Ali je to dosledno? Pred seboj imamo pismo nekega med Tovariševci veljavnega nadučitelja z dežele, ki se zgraža, ker je njegov sinko - tretješolec dobival na stanovanju v Ljubljani v roke „Slovenski Narod“. Groza me obide, pravi, in strah me pretrese, če pomislim, kako se bo moj nedolžni sinko pohujšal po strupenih podlistkih tega časopisa ...!

Da, da, toliko vesti imajo še nekatere Narodovci, da se jim zdi „Narod“ pohujšljiv in nevaren za mladino; toda strup je strup, naj ga uživa mlajši ali starejši. Kaj pa zgled? Ali tak nadučitelj in oče ne ve, da se vzgaja najprej z zgledom? Če otrok vidi in ve, da njegov oče prebira in naroča „Slov. Narod“, kdo ga bo potem prepričal, da bi bilo zanj greh, kar sme oče? Bodi dosleden in beri to, kar smeš pustiti na mizi, kar sme tudi tvoj sin - dijak pogledati in čitati. Ali se ti zdi prav, da podpiraš z denarjem to, kar je otrov ne samo za tvojega fantiča, ampak za vsakega!?

UČITELJSKI VESTNIK.

Osebnosti. Cesar je pomaknil gimnazijska ravnatelja Frana Breznika v Novem mestu, Ignacija Fajdiga v Kranju ter ravnatelja na učiteljski v Ljubljani Antona Črničca v 6. činovni razred

Pri sestanku, ki ga je sklicala ljubljanska podružnica „Slomškove zveze“ dne 3. febr. je tovariš g. mestni učitelj K. Simon dokazal, da „Sl. zveza“ izvršuje in da hoče izvrševati načrtani program v celoti. „Skrbeti hočemo za

nadaljno izobrazbo članov, nastopili smo krepko za izboljšanje gmotnega stanja — uspeh se je in se bo še pokazal —, a prezreti ne smemo, kje je zakopana prava sreča! Če je nimaš v srcu, potem zastoj tavaš za njo“. G. govornik je v pesniškem tonu opisoval, kako vse bega, kako se vse drvi za boginjo sreče. Toda ko kdo meni, da jo je zalotil, se pa žal prepriča, da se je varal, kajti sreče ni, če ni srce človekovo v skladu z božjo voljo. G. Simon je potem pojasnil, kako

blagodejno so vplivale duhovne vaje na deležnike v zavodu sv. Stanislava v Št. Vidu, kako blaženi so bili vsi ter so nehote in popolnoma svojevoljno sklenili: Prihodnje leto zopet! — Skrbno in mično sestavljenemu predavanju so izrekli navzoči zahvalo z dolgotrajnim odobravanjem.

O priliki tega sestanka se je soglasno sklenil tudi sledeči protest: Učiteljstvo „Slomškove zveze“ krepko, odločno in slovesno zavrača in obsoja, da se je pisatelj I. Cankar v drami, naslovljeni „Flapci“ drznil grdo blatiti učiteljstvo sploh. Persiflaža učiteljstva, kakršna se nahaja v tej knjigi, je skrajno žaljiva za ves učiteljski stan Kot vzgojitelji mladine izvršujemo preveč vzvišeno zvanje, da bi mogli tako blatenje mirno prenašati. Apelujemo visoko c. kr. deželno vlado, naj zabrani, da se omenjeno grdenje učiteljstva ne bo javno predstavljalo.

Nekaj bi bilo. Vprašanje o upravičenosti in potrebi regulacije učiteljskih plač je popolnoma dozorelo. Danes smo sicer malone še tam, kjer smo bili, ker se je milost izkazala le nekaternikom, ki jo bodo najmanj časa uživali. Upali smo zagotovo, da se bodo poslanci pred definitivno regulacijo ozrli vsaj na tiste, ki še niso nič dobili, ki že peto leto bridko občutijo zevajočo razliko med plačami oženjenih in samskih učiteljev. Zakaj zopet in zopet prezreti one, ki so sedaj najbolj potrebni in ki so bili doslej neupravičeno oškodovani?! Pot v zasluženi pokoj je deželni zbor ogladil starejšim učiteljem — če so oženjeni — s tem, da se jim ušteva tudi draginjska doklada in dve provizorični leti službovanja. To je že lepo, žal, da ne velja tudi za učiteljice, ker nimajo draginjske doklade. Neumevno res! Dežela je dolžna plačati delo in sicer enakomerno; zdaj pa se učiteljem (oženjenim) omogoči penzija, neoženjeni in učiteljice pa, ker so bile doslej pri slabejši piči, naj še naprej trpe! . . . Namesto tisočakov, ki so se odločili za podporo, — vse hvalevredno, a dolžnost je prej — in namesto drugih „flikarij“ naj bi se bila za zdaj dovolila 20% draginjska doklada, pa bi se bili duhovi veliko bolj pomirili. Dasi pa je med

prezrtim učiteljstvom hudo stokanje, vendar se bo vse preneslo, ako se bo — kar ne dvomimo — izvršila regulacija ob času in tako, kakor se govori.

Risarski tečaj za učitelje. Na c. kr. umetno obrtno-strokovni šoli v Ljubljani bo letos v času od 15. aprila do 15. julija zopet risarski strokovni tečaj za izobrazbo učiteljev za risanje na obrtno nadaljevalnih šolah. Izven Ljubljane stanujoči udeleženci dobe od ministerstva za javna dela 180 K podpore. Število udeležencev je omejeno na 20. Prošnje potom šol. vod. naravnost na ravnateljstvo imenovane šole do 15. svedana t. l.

35 letno službovanje — sprejeto? Kakor je sporočal uradni list ljubljanski, je bilo v zbornici kranjski soglasno sprejeto 35 letno učiteljsko službovanje. Vsi, ki so bili pri dotični seji navzoči trde, da so vstali vsi poslanci, ko je dal deželni glavar to vprašanje na glasovanje, dasi v odseku ni bilo sprejeto. Mi smo zadovoljni. Morda se je nekaj poslancev zmotilo; upamo pa, da preklicavali ne bodo. Kar je — pa je!

Provizorično službovanje. Za marsikoga je tudi velevažen zbornični sklep, ki določa, da zamore deželni odbor tudi več, nego 2 provizorični leti ušteti v pokojnino.

Tirolsko učiteljstvo je dne 28. jan. t. l. doseglo finančno izboljšanje. Sprejeta je bila predloga šolskega odseka, ki uravnava pravne razmere učiteljstva, ki določa, kako skrbeti za šole in za redni obisk, obenem pa odmerja učiteljstvu tudi zadostno plačo. Navzoča škofa dr. Jožef Altenweisel in dr. Endrici sta pri šolski debati povdarjala pravice, ki od njih Cerkev ne more odstopiti, zraven sta pa izražala zadovoljstvo, da se je učiteljstvu izboljšalo gmotno stanje.

Tirolski učitelji so po novem plačilnem načrtu razdeljeni v štiri krajevne razrede; temeljna plača je v vseh razredih enaka, samo doklade so različne. Učiteljice imajo povsod za eno četrtni nižje plače, nego učitelji.

Učitelji z maturo (2 leti) dobivajo:

1. Kraj. razr. K 600 + 600 = 1200
2. „ „ „ 600 + 450 = 1050
3. „ „ „ 600 + 350 = 950
4. „ „ „ 600 + 250 = 850

Učitelji z usposob. preskušnjo dobivajo (4 leta):

1. Kraj. razr. K $800 + 800 = 1600$
2. " " " $800 + 600 = 1400$
3. " " " $800 + 400 = 1200$
4. " " " $800 + 300 = 1100$

Napredovanje v plači nastopi vsako 4. leto. Štiriletnica poveča temeljno plačo za 100 K, pravtako pa tudi starostno doklado za 100, učiteljicam samo za 75 K. Od 20. službenega leta naprej se doklade p o d v o j e.

Stanovanje učiteljevo mora imeti vsaj tri sobe s pritliklinami, stanovanje učiteljice pa vsaj dve sobi. Kjer ni stanovanja, znaša tozadevna doklada:

- Za 1. razr. K 500 ozir. 250 za učiteljice
" 2. " "	400	"	200	"
" 3. " "	300	"	150	"
" 4. " "	200	"	100	"

Šolski proračun se je z novo regulacijo povečal za K 1,004.158.

Tirolskim tovarišem moramo samo častitati, da so vsaj toliko dosegli.

RAZNOTEROSTI.

Šolska naznanila. Povsod iščemo napredka. Če se že vse izpopolnjuje in izboljšuje, ali bi se ne mogel tudi ozir šolskih naznanil uvesti kak lažji in priprostejši način, po katerem bi se starši obveščali o napredku otrok. Ali je potrebno, da prejemaajo otroci štirikrat v desetih mesecih šolska naznanila? Res je, da ima spričalo precej vzgojnega momenta, da je za marnega otroka lepo plačilo, za lenega pa precejšnja kazen, da vzbuja marljivost in stanovitnost v učenju itd. Toda treba je vpoštevati, koliko časa izgubi učitelj ne le s spisovanjem spričal, marveč zlasti s tem, ker mora samo spraševati za red, kar v številnih razredih veliko pomeni, namesto, da bi napredoval v razlagi in poučevanju. Brez vsega drugega utemeljevanja se lahko trdi, da bi zadostovalo in da bi se nihče ne pritoževal, ako bi otroci na ljudskih šolah dobivali spričala samo ob koncu I. semestra in ob sklepu šolskega leta. Pri tej priliki pa naj bi se razvrstili učenci po pridnosti in napredku, v letnem poročilu pa naj bi bili odličnjaki tudi tiskani z debelimi črkami. — V višjih razredih osemrazrednic je naravnost zelo težko pravilno in pravično razrediti zlasti pri predmetih, ki jih poučujejo strokovni učitelji, ker učencev toliko ne poznajo. Za verouk je n. pr. odločena samo ena ura na teden, in še ta časih odpade, ali je pa vsled odmora skržena za cel četrt ure. Vsaj v zadnjih treh razredih osemrazrednic naj bi se dajala šolska nazna-

nila samo dvakrat, ker drugače trpi vzgoja, napredek in pouk.

O patronažah je predavala pri januarskem sestanku ljubljanske Slomškove podružnice vadniška učiteljica gdčna M. Štupca. Kakor po drugih mestih, enako se je te vrste karitativno in izobraževalno delo začelo tudi v Ljubljani, kjer se je po prizadevanju trudaljubive in požrtvovalne gdčne Štupce osnovala prva patronaža za mladenke. V tej patronaži sodeluje poleg pokroviteljice preblagorodne gospe baron Schwarzove prav mnogo odličnih dam, ki jim je na srcu vsem nevarnostim mestnega življenja izpostavljena ženska mladina. Gdčna predavateljica je skrbno pregledala in preštudirala ustrojbo patronaž ter je v svojem res zanimivem referatu naslikala veliki pomen, ki ga imajo te organizacije za blagor delavstva, osobito ženstva in mladine. Patronaže za mladenke imajo namen vzgojiti pridne, skrbne, delavne, vešče gospodinje, krščanske žene. — Referat bo objavljen v „Slovincu“.

Nove šole v Ljubljani. Niso brez povoda grajali poslanci S. L. S. ljudskošolskih razmer v Ljubljani. Kar je modernih šolskih poslopij, so prenapolnjena tako, da učiteljsivo niti za garderobo, niti za konference nima nobenega lokala. O nešolskem poslopju, kakor n. pr. na Vrtači, pa ni, da bi se govorilo. Kamor se obrneš, se zaletiš v stranišče, tema in smrad povsod. Učiteljstvo že komaj

čaka boljših prostorov. Toda kakor se je sedaj sklenilo, da pride eno novo poslopje na Prule, drugo na Ledino, pa zopet ni modro, tako vsaj se govori po Ljubljani. Občinstvu ne bo ustrezno. Če že mora biti šola na Prulah, naj ne bo na račun vrtaške; v tem oddelku mesta je ena šola nujno potrebna. Na Ledini hočejo zgraditi dekliško šolo. Opozarjamo samo, da so v neposrednjem stiku s tem nameravanim stavbiščem kar tri tvornice: elektrarna, ki njen največji dimnik v Ljubljani bruha dannadan oblake črnega dima na okolico; plinarna in tovarna za kartonažo. Poleg tega je treba še vpoštevati, da je nasproti hiralnica, kjer norci z razgrajanjem in vpitjem bolj ali manj motijo pouk. Naposled ni brez pomena tudi okoliščina, da tam že obstoji deška šola, kjer razni precej odrasli poredneži čakajo izpustnic, pa bodo uganjali razne šale ter provzročali stalne pritožbe. Stvar naj se sedaj dobro premisli, kajti potem tožiti, ko je prepozno, ne pomaga nič.

Slovensko abecedo za ženska ročna dela, katero je odobril vis. c. kr. dež. šolski svet kranjski, priporoča Milena Kiferle, učit. žen. ročnih del v Medvodah na Kranjskem. Cena 20 vinarjev. Pošt-nine prosto. Na vsakih 10 knjižic eno povrh.

Pravično sodbo o tedniku, ki ga imenujejo „Učiteljski Tovariš“, je zapisal nekdo v „Straži“ dne 21. januarja t. l. „Učit. Tovariš“ je pisan popolnoma v duhu tiste liberalne in protikrščanske struje med učiteljstvom, ki vidi svoj glavni cilj v boju zoper klerikalizem, prav povedano zoper krščanstvo. Tak hujskajoči in duha trujoči list ne spada v roke mladini“. (Znano je namreč, da ga v kupih steljejo med učiteljsčnike, da bi jih speljali v svoje brloge). „Pustite mladino in ne zastrupljajte mladih

duš z gnevom in srdom proti tistemu, s čimur bodo vsled svojega poklica imeli celo bodočnost življenja opraviti“.

Nova učna knjiga. Naučni minister je podelil predaprobadico učni knjigi: „Računica za kmetijsko nadaljevalne, oziroma ponavljalne šole“, sestavil L. Stiasny.

Katoliško učiteljsko društvo na Predarlskem krepko napreduje. Zadnji občni zbor v Dornbirn-u je pokazal, da je več kot dve tretjini ondotnega učiteljstva v katoliški organizaciji.

Šolske kuhinje na Francoskem. V Parizu je pri vsaki deški in dekliški šoli kuhinja ali kantina, ki preskrbuje gorka jedila šolskim otrokom. Kosila dobivajo lahko taki, ki plačujejo, pa tudi reveži brezplačno. V šolskih kantinah v Montmartre dobiva vsak dan 6000 ubožnih dečkov in deklic kosilo obstoječe iz gorke, krepke juhe, mesne jedi in zelenjave. Zelo ubožni dobe tudi kos kruha. V vsem Parizu se razdeli vsak dan 20—30.000 kosil.

Število srednješolcev v Avstriji (brez Ogrske) je dokaj narastlo. Po izkazu ministrstva za pouk in bogočastje je na avstrijskih gimnazijah 95.319 dijakov, na realkah pa 48.067. Med gimnazijci je 2689 učenk. Največji zavod te vrste je 4. gimnazija v Lvovu, ki ima 1330 gojencev.

Za krščansko šolo so se potegnili katoličani v Barceloni. Ko je španska vlada dala dovoljenje, da se otvorijo Ferrerove anarhistiške šole, so sklicali velik protestni shod, ki se ga je udeležilo do 40 tisoč mož. Na shod so prišli senatorji, poslanci, plemenitaši, učenjaki, zastopniki vseh stanov. Shod je sprejel ostre resolucije proti Ferrerovim šolam ter zahteval, da imajo in ohranijo šole krščanski značaj. Vlada bo morala to odločno izjavo vpoštevati.

„Slovenski Učitelj“

izhaja sredi vsakega meseca. Celoletna naročnina 4 K. Rok-pisi učiteljske stroke naj se pošiljajo c. kr. učitelju Jož. Novak i, Idrija; katehetske in vzgojne stvari pa katehetu A. Čadežu, Semeniška ulica št. 2 v Ljubljani. Naročnino in reklamacije sprejema: Uredništvo „Slovenskega Učitelja“ v Ljubljani.

Urednika: J. Novak in A. Čadež. Tiska Kat. Tiskarna. Obl. odgovoren: Iv. Rakovec.

Razpis učiteljskih služb.

Na enorazredni ljudski šoli v Tujicah se razpisuje v stalno nameščenje učno in voditeljsko mesto z zakonitimi prejemki. Pravilno opremljene prošnje je predpisanim službenim potom semkaj predlagati do 20. februarja 1910. V kranjski javni ljudskošolski službi še ne stalno nameščeni prosilci morajo z državno-zdravniškim izpričevalom dokazati, da so fizično popolnoma sposobni za šolsko službo. C. kr. okrajni šolski svet Kamnik, dne 10. januarja 1910.

Na enorazredni ljudski šoli na Skarčevu je oddati učno in voditeljsko mesto z zakonitimi prejemki v stalno nameščenje. Pravilno opremljene prošnje je predpisanim službenim potom semkaj vlagati do 10. marca 1910. V kranjski javni ljudskošolski službi še ne stalno nameščeni prosilci morajo z državno-zdravniškim izpričevalom dokazati, da so fizično popolnoma sposobni za šolsko službo. C. kr. okrajni šolski svet Kamnik, dne 1. februarja 1910.

Na dvorazredni ljudski šoli v Dolu je oddati učno mesto z zakonitimi prejemki v stalno nameščenje. Pravilno opremljene prošnje je predpisanim službenim potom semkaj vlagati do 10. marca 1910. V kranjski javni ljudskošolski službi še ne stalno nameščeni prosilci morajo z državno-zdravniškim izpričevalom dokazati, da so fizično popolnoma sposobni za šolsko službo. C. kr. okrajni šolski svet Kamnik, dne 1. februarja 1910.

Na trirazredni ljudski šoli v Semiču je razpisano eno učno mesto v stalno nameščenje. Prošnje do 20. febr. Moški

prosilci imajo prednost — C. kr. okrajni šolski svet v Črnomlju.

V krškem okraju: Na petrazrednici v Cerkljah se bo oddala učiteljska služba samo začasno. Čas za prošnje do 20. februarja.

Na enorazrednici v Koritnicah je razpisano učno mesto v stalno nameščenje do 25. februarja. (Okraj Postojna.)

Na enorazredni ljudski šoli v Rakitni se razpisuje učno in voditeljsko mesto z zakonitimi prejemki v stalno nameščenje. Pravilno opremljene prošnje sprejema c. kr. okr. šolski svet v Ljubljani do 1. marca.

Na štirirazredni ljudski šoli na Korški Beli se vnovič razpisuje četrto učno mesto s postavnimi prejemki v stalno nameščenje. Pravilno opremljene prošnje je pri c. kr. okr. šolskem svetu v Radovljici vlagati najkasneje do 28. svečana 1910, ter imajo na tukajšnji edikt z dne 10. avg. 1909, št. 1201, vložene prošnje tudi za ta razpis veljati. C. kr. okrajni šolski svet v Radovljici, dne 23. januarja 1910.

Na enorazredni ljudski šoli v Pečah se razpisuje v stalno nameščenje učno in voditeljsko mesto z zakonitimi prejemki. Pravilno opremljene prošnje je predpisanim službenim potom semkaj predlagati do 20. februarja 1910. V kranjski javni ljudskošolski službi še ne stalno nameščeni prosilci morajo z državno-zdravniškim izpričevalom dokazati, da so fizično popolnoma sposobni za šolsko službo. C. kr. okrajni šolski svet v Kamniku, dne 12. januarja 1910.

Upravništvo „Slov. Učitelja“ se zahvaljuje vsem p. n. naročnikom in podpornikom, ki so se odzvali opozorilu ter so poslali tudi zaostalo naročnino. Iz knjige naročnikov pa bomo prisiljeni črtati imena onih p. n. odjemalcev, ki smo se pismeno nanje obrnili, pa niso storili svoje dolžnosti.

Vse p. n. gospode in krajne šolske svete, ki bodo obdržali na ogled poslano 1. in 2. številko, bomo smatrali za naročnike.

Upravništvo.